

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ҚЫЗМЕТІНДЕГІ ЖЕМҚОРЛЫҚТЫ
АЛДЫН АЛУЖАРИЯЛАНДЫ
04.05.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/152843/

Молдахан Жасулан

Орындаған: Молдахан Жасулан

бакалавриат, мамандығы:құқықтану,

Ғылыми жетекшісі: Тулекова Гүлжан Қажымұратқызы

Қазақстан Республикасының

Білім және Ғылым министрлігі

«Тұран» университеті,

Аңдатпа

Мақаланың мақсаты — қазіргі уақытта Қазақстан Республикасындағы өткір проблемалардың бірі болып қала беретін сыбайлас жемқорлық түсінігін анықтау. Себебі сыбайлас жемқорлықта көптеген қылмыстардың, әсіресе Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстардың тамыры жатыр.

Түйін сөздер: сыбайлас жемқорлық, заң, шара, қылмыс, қауіпсіздік.

Аннотация

Цель статьи — выявить понятие коррупции, которое в настоящее время остается одной из острых проблем Республики Казахстан. Потому что коррупция лежит в основе многих преступлений, особенно в сфере экономической деятельности.

Ключевые слова: коррупция, закон, мера, преступление, безопасность.

The purpose of the article is to identify the concept of corruption, which currently remains one of the acute problems of the Republic of Kazakhstan. Because corruption is at the root of many crimes, especially in the field of economic activity.

Keywords: corruption, law, measure, crime, security.

Қазақстан үшін сыбайлас жемқорлықтың қауіптілігі мынада: бұл жағымсыз құбылыс орасан зор моральдық, азаматтарға, ұйымдарға, біздің қоғамға және азаматтарға материалдық және мемлекетке саяси залал келтіреді.

Кейде залал орны толмас болып шығады. Сондықтан Қазақстан Республикасының 2012 жылғыб қаңтардағы Қазақстан Республиканың ұлттыққауіпсіздігі туралы Заңының 6-бабында — заңдылықдеңгейін төмендету және құқық тәртібін, оның ішінде қылмыстың өсуін, оның ұйымдастырылғаннысандарын қоса алғанда, мемлекеттік органдардықылмыстық құрылымдармен, террористік немесеэкстремистік ұйымдармен біріктіру, лауазымдытұлғаларды капиталдың заңсыз айналымына, сыбайлас жемқорлыққа, қару мен есірткінің заңсызайналымына патронат ету ұлттық мүдделердіңқорғалу дәрежесін төмендетуге ықпал ететінқұралдар негізгі қатерлер қатарында көрсетіледі [1,6-бап].

Қылмыстың өсуі біздің мемлекетімізді профилактикалық жұмыстарды қарқынды жүргізуге міндеттейді, өйткені қылмыстың өсуі басқа себептермен қатар профилактикалық жұмыстың кемшіліктерімен түсіндіріледі. Қазақстан үшін сыбайлас жемқорлықты еңсеру мемлекеттік саясаттың басты бағыттарының бірі болып табылады, оның басымдығы мемлекетіміздің бірінші басшысы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевпен нақты белгіленген.

Стратегияның мақсаты мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тиімділігін арттыру, атмосфераны құру арқылы бүкіл қоғамды сыбайлас жемқорлыққа қарсы қозғалысқа тарту болып табылады [2,74-бет].

Г. А. Аванесова қылмысқа әсер ететін фактор ұғымына нақты жауап берді — қылмысқа әсер ететін факторларды бағалау криминологиялық зерттеулердің ең күрделі бөлімі болып табылады. Қазіргі уақытта криминологтардың ешқайсысы тіпті осы факторлардың санын анықтай алмайды. Жеке факторлардың қмынадай пікір қалдырған, сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиімді іс-қимыл шұғыл хирургиялық араласу функциясын орындайтын мемлекеттік-құқықтық іс-шаралар ғана емес, сонымен қатар қазіргі қоғамның бұқаралық санасын сауықтыру бойынша ұзақ мерзімді профилактикалық, терапевтік жұмысты қамтиды [3].

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте үлкен рөлді қылмыстық заңнама ойнайды. Соңғы бірнеше жылда біздің еліміздің Қылмыстық кодексіне сыбайлас жемқорлық қылмыстары үшін жауапкершілікті күшейтуге бағытталған кейбір өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Қылмыстық кодекстің 41-бабына сәйкес сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасағаны үшін белгілі бір қарыз алу құқығынан айыру, лауазымдар немесе белгілі бір қызметпен

айналысу мынадай мерзімге белгіленеді негізгі түр ретінде үш жылдан он жылға дейін жазалар және бір жылдан жеті жылға дейін жазаның қосымша түрі ретінде [4,41-51-бап].

Ал енді ҚР-ның сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясына тоқталатын болсақ, Стратегияда айқындалған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың негізгі бағыттары:

- Мемлекеттік қызмет саласындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл;
- қоғамдық бақылау институтын енгізу;
- квазимемлекеттік және жеке сектордағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл;
- құқық қорғау және сот органдарында сыбайлас жемқорлықтың алдын алу;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет деңгейін қалыптастыру;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша халықаралық ынтымақтастықты дамыту.

Республикада сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес үшін заңнамалық база қалыптастырылды, атап айтқанда: сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы Заң, Президенттің Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті күшейту, мемлекеттік органдар мен лауазымды тұлғалардың қызметіндегі тәртіп пен тәртіпті нығайту жөніндегі шаралар туралы Жарлығы, сондай-ақ экономика көлемін қысқартуға, экономика саласындағы құқық бұзушылықтарға қарсы күреске бағытталған бірқатар бағдарламалар және т. б.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы Қазақстан Республикасының Заңы азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауға, Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін сыбайлас жемқорлық көріністерінен туындайтын қатерлерден қамтамасыз етуге, мемлекеттік органдардың, мемлекеттік функцияларды орындайтын лауазымды және басқа да адамдардың, сондай-ақ оларға теңестірілген адамдардың алдын алу, анықтау, жолын кесу және ашу жолымен тиімді қызметін қамтамасыз етуге бағытталған сыбайлас жемқорлыққа байланысты құқық бұзушылықтарды жою, олардың салдарын жою және кінәлілерді жауапқа тарту, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің негізгі қағидаттарын айқындайды, сыбайлас жемқорлыққа байланысты құқық бұзушылықтардың түрлерін, сондай-ақ жауапкершіліктің басталу шарттарын белгілейді [5].

Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу үшін, біздіңкөзқарас, экономикалық, құқықтық және саяси сипаттағы барлық шаралар кешенін шешу қажет:

- мемлекеттік қызметшілердің, әсіресе құқық қорғау органдары қызметкерлерінің материалдық әл-ауқатын арттыру осы жағымсыз құбылыспен күресуге арналған органдар көрсететін;

— теріс позицияны қалыптастыру сыбайлас жемқорлыққа қатысты азаматтар көрсететін;

— кәсіпқойлық деңгейін арттыру құқық қорғау органдарының қызметкерлері көрсететін;

— мемлекеттік қызметшілердің табыстарына және олардың қызметінің заңдылығына нақты бақылауды қамтамасыз ету;

— нақты нарықтық ортаны құру, экономиканы лықтандыруды, тауарлар мен қызметтерді өндірушіге салықтық баспасөзді төмендетуді көздейді;

— сыбайлас жемқорлық үшін жауапкершілік пен жазаның бұлтартпастығын қамтамасыз ету;

— қылмыстық кірістер мен сыбайлас жемқорлық қылмыс жасау жолымен алынған мүлікті тәркілеудің тиімді тәртібін енгізу сияқты шаралар.

Әрине, сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы күрес шаралары болып табылмайды. Сыбайлас жемқорлық үлкен зерттеуді қажет етеді және талдауды, оның ішінде шетелдік тәжірибені, мысалы, қылмыстық істі тергеу кезінде электронды бақылау құралдарын қолдану, сыбайлас жемқорлық шенеуніктері туралы мәліметтер банкі және т.б. қажет етеді.

Қорытындылай келе, қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында Қазақстан Республикасы Қылмыстық Кодексінің жаңа редакциясының жобасы әзірленіп жатқанын атап өткен жөн. Аталған заң жобасының 51-бабына сәйкес сыбайлас жемқорлық қылмыстарына бір лауазымдарды атқару құқықтарыөмір бойы айыру қарастырылған немесе сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасағаны үшін белгілі бір қызметпен айналысу құқығын шектеу қарастырылған.

Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі мемлекеттік орган болып табылады.

Агенттік Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатын қалыптастыру мен іске асыруды және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы үйлестіруді, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтауды, жолын кесуді, ашуды және тергеп-тексеруді жүзеге асырады.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылды өз құзыреті шегінде барлық мемлекеттік органдар, ұйымдар, квазимемлекеттік сектор субъектілері мен лауазымды адамдар жүргізуге міндетті.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.